

ДРАГАЧЕВЦИ У СТРОЈУ ПРЕД ТИТОМ

Неколико дана после разбијања четника у Прањанима, Драгачевски батаљон се одмарао у том селу. Једнога дана сазнали смо да се враћамо у Пожегу. Група наших бораца отишла је већ у Драгачево. Главнина батаљона кренула је у Пожегу, вероватно 23. новембра. Од Прањана до Пријевора брзо смо стигли. Све са песмом. У Пријевору Владан Пантелић, водник, пронађе једну хармонику која још више оживи нашу дугу и добро наоружану колону. На железничкој станици у Пријевору чекали смо воз да њиме кренемо у Пожегу. Пред вече тога, дана дођосмо у Пожегу. На железничкој станици смо се ностројили и опет с песмом кренули кроз град према касарни, Сместили смо се у касарне, за оно време добро снабдевене и намештене, на лепо комплетираним лежајима. Речено нам је да ћемо остати који дан на одмору. Искористили смо то време да поправимо одећу и обућу. Нисмо били богзнакако обучени за зиму, па смо настојали да поправимо све што треба и што се могло поправити. Партизанске радионице у Пожеги радиле су пуном паром. Био сам са неколико другова у обућарској радионици да поправимо ципеле. Обућари су нас лепо примили. Понели смо налог како је то прописано и они су узели одмах да нам све поправе. Необична је то слика била: радници раде, а поред њих пушке. Радници опасани војничким опасачима са фишеклијама пуним муниције. Истина, то исто смо видели кад смо боравили у Ужицу пре почетка борби са четницима. Радници су у разговору са нама били разборити, реални. Распитивали су се за борбе које смо водили са четницима око Прањана, за губитке. Говорили су нам и да одећу и обућу треба користити што се боље може, чувати сваку и најмање вредну ствар јер резерве су врло мале, потребе веома велике. Ни у народу нема неких већих резерви па што се иде даље тешкоће ће у том погледу бити све веће. Засад, рату је тешко видети крај. Кад смо се вратили у касарну, пре него што смо добили ручак, наш батаљонски индентант Милојко Пајић подели нам по један пешкир и по две марамицз — све ново, из наше фабрике — ткачнице у слободном Ужицу.

Са нама у истој касарни био је и Први шумадијски одред који је такође учествовао у борбама против четника у Прањанима и у суседним местима. Шумадинци су били добри борци, сналаж-

љиви и већ смо о њима много слушали. То је био исти онај одред чији је командант Милан Благојевић мучки, пре непун месец дана, убијен овде у Пожеги. Остао ми је у сећању један Шумадинац пушкомитраљеца. Носио је пушкомитраљез „шарац“/ какова није ршао наш батаљон. Нов „шарац“, сав се сија. Пушкомитраљезац је био весео и допадљив човек. Причао нам је како је тај пушкомитраљез заплењен у борбама у Шумадији још септембра месеца и како је са њим дејствовао ових дана у борбама против четника у Прањанима. На наше тражење неколико пута га је склопио и расклопио тако брзо и вешто да смо му се сви дивили. Чак је и нама, когод је желео да научи макар и полако, помагао да га склапамо и расклапамо. Говормо нам је о најефикаснијем начину дејства, о најважнијим деловима пушкомитраљеза,

Пожешка књижара била је тих дана претворена у пропагандни центар. Тамо је било доста нових књига и брошура, неколико збирки које је издала „Борба“ и другог. Тамо се сретох са школском другарицом из Учитељске школе Душанком Целебџић, вредном и паметном девојком. Била је болешљива, њено здравствено стање није јој дозвољавало да иде у јединицу па се сва посветила пропагандном раду. Радила је заједно са Слободанком Недељковић, такође ученицом Учитељске школе у Крагујевцу а родом из Годовика. Кад сазнаде да вероватно ускоро идем у Гучу, Слободанка написа писмо да га предам једној њеној другарици. Исприча да јој је један брат у заробљеништву, а другог су четници заробили код Косјерића па га са великом групом заробљеника предали Немцима у Ваљево.

Тога дана прочитали смо у „Борби“ да је са четницима потписан новли споразум у штабу Чачанског НОП одреда „Др Драгиша Мишовић“. Обрадовали смо се овом споразуму, али мало је ко од нас веровао да ће га четници искрено испуњавати. Из Полсге смо били у могућности да напишемо писма родбини. Ја то иокористих и написах гисмо родитељима. Знам да су забринути јер по мојој Прешњевици и околним селима стално вршљају четници, а пропаганда против партизана веома је јака и служи се измишљеним, правим фашистичким средствима. Учини ми се згодно да им пошаљем и један примерак „Борбе“ у којој се налазио текст споразума са четницима, па тако и урадих. У моје село лист вероватно и неће стићи са друге стране, а за ова три месеца откако сам у партизанима, ниједанпут се нисам писмом јавио родитељима, иако се млого-шта десило.

Једног поподнева доживели смо Белико изненађење. Док смо се одмарали лелсећи на креветима, на собним вратима се појавио вршилац дужности команданта нашег батаљона Душко Ђурђевић и оштро командовао:

— Другови, сви брзо у строј! Дошао је друг Тито!

Тито је дошао у круг касарне у Пожеги без претходне најаве. Курир Прве чете нашег батаљона, по надимку Корчагин, тек

је био узео командирове блатњаве чизме, док је овај спавао, изнео их до пумпе и почео прати. Док је курир прао чизме, Тито је са друговима пролазио поред пумпе па ту застао и упитао курира:

— Друже, шта то радиш.

— Перем командирове чизме, друже!

— Да ли ти је то командир наредио — питао је Тито.

— Није — одговорио је курир и наставио да пере чизме и не слутећи с ким разговара,

Тај приказ су видели и неки тадашњи појешки руководиоци, међу њима и Миливоје Радовановић Фарбин, који је брзо утрчао у војничку собу да буди командира Ћирјаковића.

— Срам те било! — говорио је — курир ти као посланик у бившој војсци пере чизме, а то гледа генерални секретар Партије.

Наљућен, онако у чарапама Ћирјаковић је истрчао на врата и викнуо:

— Корчагине, ко ти је рекао да переш чизме. Брзо их донеси овамо.

Тито и другови су се слатко насмејали.

— Појма ја нисам имао у то време ко је генерални секретар Партије — сећа се командир овог догађаја. — Али, после сам чус да је то био друг Тито.

Зачас су се Шумадинци и Драгачевци окупили и постројили. Пред стројем су стајала тројица другова са пушкама у рукама и у кожним капутима. Били су то другови Тито, Иво - Лола Рибар и поп Влада Зечевић. Са њима су били команданти и политички комесари јединица.

Познали смо их. Онако у строју смо се дошаптавали као да ШСМО свесни да стојимо пред врховним командантом.

— Овај у средини је — Тито!...

— А оно је поп Влада Зечевић.

— Ко је овај младић?

— То је Лола Рибар...

Друг Тито је први почео да говори. Говорио је о издаји Драже Михаиловића и о победима које су партизани однели над четницима испред самог Ужица, овде у Пожеги, у Прањанима, у Чачку. Рекао је да смо тамо, у близини Прањана, већ били опколили главнину Дражиних снага. Могли смо и Дражу ликвидирати, али то нисмо учинили из политичких разлога, јер треба све покушати да се спречи братоубилачки рат. А овако ћемо имати мање спољнополитичких неприлика, мање сметњи.

Тито је у рукама држао карабин, а на десном куку о појасу висео му је парабелум. На глави је имао равну црну шубару са петокраком, ва леђима кожни капут. У једном тренутку, обраћајући се Шумадинцима, ухватио је обема рукама врх пушке која се

кундаком наслањала на земљу, па је зачас застао. Поглед му је био управљен земљи. Онда је под тао главу и почео да говори о Милану Благојевићу, доскорашњем команданту Првог шумадијског одреда. Суза му је заблестала у оку. Искрено, од срца, говорио је друг Тито о овом великом јунаку и рекао да је то за нас један од најтежих губитака у Србији. Утолико тежи што до њега није морало доћи. Убиство су извршили Дражини људи баш овде, у Пожеги, и то мучки и без икаквог испитивања. Скинули су га са воза кад се из Ужица враћао у Шумадију да настави борбу. Тада је друг Тито рекао да ће жеља бораца Првог шумадијског одреда да њихова јединица носи име вољеног команданта, који је дао живот за слободу, бити испуњена.

Друг Тито је о свему својим борцима говорио отворено. Није крио да Немци све жешће и све јачим снагама стежу слободну територију у Србији. Рекао је да је тих дана шнијунима и петоколонашима пошло за руком да изврше диверзије у ужичкој фабрици оружја. Казао је да од тога има штете и много људских жртава, али да ћемо и тај губитак преболети и да се свим снагама морамо борити против петоколонаша и издајника. И то сви заједно, и на сваком кораку. Морамо бити будни.

Обраћајући се нама, Драгачевцима, врховни командант је рекао како је чуо да смо добри и дисциплиновани борци. Зна за наше подвиге још са опсаде Краљева и из дана одбране Ужица. Казао нам је да чувамо успомену на свога храброг команданта Капелана, који је пао у борбама за ослобођење Пожеге.

То је било наше треће виђење са другом Титом. Управо нас неколицина (учитељ Мики Милошевић из Чачка, политички комесар чете Миломир Ковачевић из Церове, Иконија Јанковић — Кона болничарка — студенткиња из Чачка, борци Милисав и Средоје Гачановић из Пилатовића и ја) били смо делегати Драгачевског батаљона на прослави октобарске револуције у Ужицу. Тамо смо друга Тита видели на трибини на градском тргу приликом свечаног митинга и касније, увече, у првом реду седишта у дворани Соколане на свечаној академији. Још тада нам је изгледало да је он човек који најпажљивије слуша говорнике и прати извођење програма. Тако је било и сада, при овом сусрету у Пожеги.

После Тита реч је узео Влада Зечевић. О њему смо сви ми до тада били доста чули, али смо га сада први пут видели. Импазантна, висока фигура, кратких бркова и брадице. Био нам је симпатичан и по одевању — носио је на шубари крст, а изнад њега петкроку звезду. Он је говорио о слози српског народа и хвалио партизане као добре и веште ратнике који се примерно односе према народу и цене његове обичаје и навике.

На крају је узео реч Иво Лола Рибар. И њега смо једанпут раније видели. Било је то опет у Ужицу на прослави Октобра. Управо, слушали смо њешве ватрене речи које су бурно поздрављале хиљаде Ужичана. (На тој свечаности у Ужицу био је представљен

Каб друг Павловић). Сад смо га боље видели. И он је, као и Тито и Влада, носио пушку и био у кожном капућу. И овде је, као и онда у Ужицу, шворио живо и ватрено указујући на велике задатке који нас очекују и на напоре које омладина чини у борби за слободу.

Иако смо знали да се воде тешке борбе на свим странама наше слободне територије, били смо радосни због овог сусрета са својим врховним командантом. Сутрадан смо отишли преко Чачка у Гучу. Тито, поп Влада и Лола храбрили су нас и дали нам нову снагу, појачали веру у успех.

Јован РАДОВАНОВИЋ